

УДК 070.1(043.3/5):94(477)

**О. В. Пастушенко**  
канд. філол. наук  
Департамент атестації кадрів  
Міністерства освіти і науки,  
молоді та спорту України

**РОЗВИТОК ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ІСТОРІЇ  
ПЕРІОДИЧНОЇ ПРЕСИ В УКРАЇНІ У 90-Х РОКАХ ХХ СТ. –  
НА ПОЧАТКУ 10-Х РОКІВ ХХІ СТ.: БІБЛЮГРАФІЧНИЙ  
АСПЕКТ**

Розглядаються дисертаційні дослідження періоду незалежності України за хронологічним, предметно-географічним, предметно-тематичним принципами та науковими галузями, показана специфіка дисертацій як виду наукової продукції та одного з джерел бібліографічної інформації.

*Ключові слова:* дисертаційне дослідження, історія преси в Україні, бібліографічна інформація.

Дисертація є особливим видом наукової продукції, яка найбільш тісно пов'язана із розробкою нових актуальних напрямів, аспектів та тем у науці. Дисертаційні роботи засвідчують рівень та інтенсивність вивчення певної проблематики, є показниками її загальної затребуваності суспільством, фіксують завершеність опрацювання теми або проблеми, доведення достовірності наукових результатів, їхню апробацію в практиці та визнання в науковому співтоваристві, перспективи подальших досліджень.

Оскільки дисертації є результатом підготовки кадрів вищої кваліфікації та мають притримуватися всіх вимог до наукової праці, починаючи від методичних засад дослідження до оформлення, – вони є об'єктивним показником загального рівня розвитку науки. Тому аналіз розвитку дисертаційних досліджень, хоча й не вичерпує всіх питань студіювання проблеми, однак дозволяє об'єктивно оцінити ступінь досліджуваності та глибину напрацювань певних наукових напрямів, актуальність подальших розробок усталених або нових і перспективних проблем.

Дисертація узагальнює попередню роботу її автора і ті статті, що їх пошукувач опублікував у попередні роки, а для докторських робіт – і монографії, тому їхнє залучення до історіографії питання або огляду літератури може бути цілком заміненим аналізом тексту дисертації. Разом з тим бібліографічний аналіз дисертаційних досліджень в цьому аспекті як метод пізнання рівня розвитку основних наукових напрямів поки ще не знайшов відповідної уваги з боку вчених, тому такий аналіз дисертацій, присвячених пресі за задекларований період, здійснюється вперше.

Гуманітарний напрям у науці вирізняється своєю специфікою, яка полягає в його тісному зв'язку зі станом ідеології, культури та демократичних засад суспільства, які й визначають характер та об'єктивність досліджень. В цьому контексті особливо цікавим є вивчення їхнього розвитку за незалежності України, коли суспільство звільнилося від “прокрустова ложа” радянської ідеології і почалося заповнення білих плям та лакун в історичному минулому українського народу, його культурі, науці, освіті, мові, національній свідомості, політичному стані. Серед таких проблематик опинилася й історія української преси та періодики, в якій більше за інших зосереджувалися найгостріші питання суспільно-політичного, наукового та культурного стану України. Саме цим визначається й обраний для нашого дослідження період – 90-ті роки ХХ ст. – початок 10-х років ХХІ ст. – час, коли дослідження історії та теорії преси почали привертати значну увагу філологів, істориків, філософів, етнологів, журналістів, педагогів.

Історія української преси та періодики є одним із найбільш популярних для дисертаційних досліджень різного профілю напрямом. Як синтезований об'єкт дослідження преса може вивчатися фахівцями різних наук і в різних аспектах, що надають комплексне уявлення про загальні тенденції та конкретний зміст її розвитку в конкретно-історичних умовах, а також можливість розкриття теоретичних засад преси як соціогуманітарного явища. Питання історії преси тісно пов'язане з журналістикою, студіювання якої у запропонованій статті ми залишаємо поза увагою, так само, як і літературно-критичну діяльність певних осіб, редакційно-видавничу працю відомих українських діячів, що є окремим предметом дослідження.

Джерельна база дослідження історії преси дуже широка: нині існують понад 110 бібліографічних покажчиків, історико-бібліографічних досліджень, понад 42 спеціалізованих бази даних, що містять таку

інформацію. Що стосується даної статті, то вона спирається на відповідну документацію ВАК України, яка діяла у період 1992–2011 р., бази даних, фонди та бібліографічні покажчики провідних бібліотек України, передусім Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника, Національної парламентської бібліотеки України, Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Г. Короленка тощо.

У зв'язку з попередніми ідеологічними заборонами дослідження історії національної преси, відчутним стало прагнення науковців актуалізувати найбільш складні періоди історичного розвитку України в ХХ ст.

У 90-х роках ця проблематика лише почала розвиватися. Перші глибокі дисертаційні дослідження з'явилися в 1994 р., через три роки після проголошення незалежності України<sup>1</sup>, і присвячувалися науково-просвітницькій пресі України ХІХ – першої третини ХХ ст. (О.Ф. Кононець, д-ра іст. наук)<sup>2</sup> та періодичній пресі як джерелу вивчення національно-культурної політики української держави (1918 р.) (Г.Я. Рудий, канд. іст. наук)<sup>3</sup>. У 1996 р. з'явилася дисертація стосовно преси як джерела досліджень національно-визвольних змагань за українську державу (друга половина ХІХ – перша чверть ХХ ст.) (І.В. Крупський, д-ра іст. наук)<sup>4</sup>, а також дві кандидатські – “Літературно-науковий вістник” як культурологічне джерело духовного відродження української нації (20-40-ві роки ХХ ст.) (М.П. Леськова, канд. філол. наук: 10.01.08)<sup>5</sup> та “Державотворчі функції сучасної української преси” (І.І. Паславський, канд. політ. наук: 23.00.02)<sup>6</sup>.

У 1997 р. з'явилося вже більше праць, які також висвітлювали теми, що раніше були “неактуальними”, переважно філологічного профілю, зокрема відносно: закарпатської україномовної преси 20–30-х років ХХ ст. в контексті національного відродження краю (В.В. Габор, канд. філол. наук)<sup>7</sup>; української таборової преси першої половини ХХ ст.; національного духовного самоствердження (Н.М. Сидоренко, д-ра філол. наук)<sup>8</sup>; української преси Галичини і становлення шкільного книговидання кінця ХІХ – початку ХХ ст.) (Л.М. Шеремет, канд. філол. наук)<sup>9</sup>; становлення та розвитку системи періодичної преси Катеринославської губернії у 1838–1917 рр. (О.Д. Школьна, канд. філол. наук)<sup>10</sup>; проблема народної школи і виховання в педагогічній пресі (за матеріалами західноукраїнських видань II половини ХІХ – початку ХХ століття) (І.М. Мель-

ник, канд. пед. наук: 13.00.01)<sup>11</sup>; “Бібліологічні вісті” як явище української книгознавчої думки 20 – початку 30-х років ХХ століття (Н.Г. Солонська, канд. іст. наук: 07.00.08)<sup>12</sup>.

Тоді ж вперше прозвучала тематика української еміграції: преса українців північноамериканського континенту як чинник збереження їхньої етнічної ідентичності (1990-ті роки) (О.М. Гриценко, канд. іст. наук, 07.00.02)<sup>13</sup>. В 90-х роках з’явилися дослідження й періодичних видань, які в радянський період мали обмежене використання, через що були недоступними широкому загалові, зокрема журналів України за 1917–1928 рр. (Т.В. Коваль, канд. іст. наук, 07.00.08)<sup>14</sup>.

Розглядалися й питання теорії та практики формування типів видань, зокрема військового, в процесі українського державотворення 1917–1920 рр. за матеріалами часопису “Стрілець” (С.П. Сегеда, канд. філол. наук, 10.01.08)<sup>15</sup>, роль журналу “Червоний шлях” в літературному процесі 20–30-х років в Україні (Н.В. Лоцинська, канд. філ. наук: 10.01.01)<sup>16</sup>, а також часопис “Университетские известия” (1861–1919) та його роль у розгортанні наукових досліджень в галузі історії в Київському університеті (В.М. Щербатюк, канд. іст. наук, 07.00.06)<sup>17</sup>; актуальною виявилися теми регіональної преси в демократичному суспільстві (М.А. Карась, канд. філол. наук, 10.01.08)<sup>18</sup> та літературно-естетичної еволюції журналу “Слово і час” (К.Г. Олійникова, канд. філол. наук: 10.01.01)<sup>19</sup>.

У 2000 р. було захищено дисертацію, присвячену українській пресі Північної Буковини як джерелу вивчення суспільно-політичного життя краю (1870–1940 рр.) (М.М. Романюк, д-ра іст. наук, 07.00.06)<sup>20</sup>, а в 2001 р. – першу працю, що розглядала пресу нового часу – пресу національних меншин України як засіб їх самоствердження в умовах становлення української державності (1992–1999 рр.) (Ю.В. Колесник, канд. філол. наук, 10.01.08)<sup>21</sup>.

Історичні періодичні видання також стали об’єктом вивчення, зокрема журнал “Краєзнавство” та його роль у розвитку історичних регіональних досліджень 1920–1930-х років (В.В. Бездрабко, канд. іст. наук: 07.00.06.)<sup>22</sup> та журнал “Український історик” в українській історіографії другої половини ХХ ст. (Л.Д. Сакада)<sup>23</sup>. Питання ролі української преси як фактора впливу на міжнародну діяльність України (проблеми становлення і розвитку відносин України та НАТО у 90-х роках) досліджувалося в контексті основних газетних видань (В.В. Власенко, канд. філол. наук: 10.01.08)<sup>24</sup>.

Міжнародний аспект представлений дослідженням сучасних питань трансформації преси в Польщі і Україні в контексті суспільних змін (1989–1999 рр.) (В. Цісак, д-ра філол. наук, 10.01.08)<sup>25</sup>.

Справжній дисертаційний сплеск починається з 2002 р., коли захистилася низка робіт, в яких був репрезентований дореволюційний період підросійської України, зокрема праці, присвячені пресі православної церкви в Україні кінця XIX – початку XX ст. (Бойко А.А., д-ра філол. наук: 10.01.08)<sup>26</sup> та журналу “Труды Киевской духовной академии” та проблем історії церкви (С.М. Гузенко, канд. іст. наук, 09.00.11)<sup>27</sup>; періодична преса в суспільному розвитку Південного степового регіону Російської імперії (1820–1865) (І.С. Гребцова, д-ра іст. наук: 07.00.02)<sup>28</sup>. Висвітлювалась українська преса Наддніпрянщини в національно-культурному та державотворчому процесі (друга половина XIX ст. – 1920 р.) (В.В. Гутковський, канд. іст. наук: 07.00.01)<sup>29</sup>; національно-культурний рух 1907–1914 рр. і українська преса (О.Я. Яцина, канд. іст. наук: 07.00.01)<sup>30</sup>.

Західні регіони України представляли праці, що розкривали українську пресу повітових міст Галичини 20–30-х років XX ст. (О.Р. Дроздовська, канд. філол. наук: 10.01.08)<sup>31</sup>; українську сатирично-гумористичну пресу Галичини 20–30-х років XX ст. (Л.В. Снісарчук, канд. філол. наук: 10.01.08)<sup>32</sup>; становлення і розвиток західноукраїнської молодіжної преси 1900–1939 рр. (О.І. Тимчишин, канд. філол. наук: 10.01.08)<sup>33</sup>.

Актуальним залишався період Української революції 1917–1920 рр. Так, цей період висвітлювали дисертації, присвячені інформаційно-пресовій діяльності Центральної Ради та українських урядів 1917–1920 рр. (О.В. Богуславський, канд. філол. наук: 10.01.08)<sup>34</sup> та українській військовій пресі як складовій інформаційного простору в реалізації ідеї державності (1917–1921 рр.) (О.П. Позняков, канд. філол. наук: 10.01.08)<sup>35</sup>.

У цьому ж році була захищена тема, пов'язана з пресою періоду нацистської окупації Східної України (Д.М. Титаренко, канд. іст. наук : 07.00.06)<sup>36</sup>. Сучасний період представлений дослідженням архітекτονіки сучасного українського газетного видання (системної організації та закономірностей розподілу елементів) (В.В. Шевченко, канд. філол. наук: 10.01.08)<sup>37</sup>.

У 2003–2004 рр. досліджувалися запорізька преса 20–40-х років XX ст. (І.С. Герман, канд. філол. наук: 10.01.08)<sup>38</sup>; архіви українських часописів кінця XIX – початку XX ст. (І.В. Клименко, канд.

іст. наук: 07.00.08)<sup>39</sup>; преса УСРР в контексті політики українізації (20–30-ті роки XX ст.) (О.А. Коляструк, канд. іст. наук: 07.00.01)<sup>40</sup>.

Досліджувалися також дореволюційна преса Києва як джерело вивчення суспільно-політичної історії України (1905–1914 рр.) (Т.В. Антонченко, канд. іст. наук: 07.00.06)<sup>41</sup>; газета “Киевлянин” та суспільно-політичні рухи в Україні: 1900–1914 рр. (Р.В. Гула, канд. іст. наук, 07.00.01)<sup>42</sup>; роль “Літературно-наукового вістника” в національному відродженні України (київський період 1907–1919 рр.) (Н.В. Кузіна, іст. наук: 07.00.01)<sup>43</sup>.

Вивчалась українська преса Наддніпрянщини: пропаганда та відстоювання національних домагань українства (1905–1907 рр.) (О.М. Березовський, канд. іст. наук: 07.00.01)<sup>44</sup>; періодика України як об’єкт джерелознавчого дослідження української культури (1917–1920 рр.) (Г.Я. Рудий)<sup>45</sup>.

Західноукраїнський регіональний аспект був представлений темою української преси Покуття як джерела дослідження суспільно-політичного життя краю 20–30-х років XX ст. (В.П. Глаголюк)<sup>46</sup>; розглядалися літературні періодичні видання 20–30-х років XX ст. на західноукраїнських землях (М.С. Гдакович, канд. філол. наук, 10.01.08)<sup>47</sup>; роль газети “Буковина” в загальноукраїнському літературному процесі кінця XIX – початку XX ст. (А.П. Гречанюк канд. філол. наук, 10.01.01)<sup>48</sup>.

Новітня проблематика була представлена єдиною дисертацією, яка розкривала становлення і розвиток друкованих засобів масової інформації сучасної України (друга половина 80-х – 90-ті роки XX ст.) (С.В. Костилева, д-ра іст. наук: 07.00.01)<sup>49</sup> та тематичну модель сучасного регіонального видання (на матеріалі друкованої газетної періодики Кіровоградщини за 1991–2003 рр.) (І.В. Белінська, канд. філол. наук, 10.01.08)<sup>50</sup>.

У 2005 р. преса півдня України репрезентувалася в дослідженнях питань культурного життя цього регіону на сторінках періодичної преси (90-ті роки XX ст.) (О.О. Баковецька, канд. іст. наук, 07.00.01)<sup>51</sup>; висвітлювалася також періодична преса періоду визвольних змагань (О.В. Пархитько, канд. філол. наук, 10.01.08)<sup>52</sup>. Серед досліджень, присвячених конкретним виданням – дослідження газети “Громадська думка” / “Рада” (1905–1914 рр.) як першої щоденної українськомовної газети Наддніпрянської України (А.В. Кобинець, канд. філол. наук, 10.01.08)<sup>53</sup>, газети “Волинь” (1941–1944 рр.): організаційний і проблемно-тематичний аспекти (Р.В. Радчик, канд. філол. наук, 10.01.08)<sup>54</sup>.

Продовжилося дослідження періодичних видань для жінок в Україні: динаміка розвитку та концептуальні особливості (О.М. Сушкова, канд. філол. наук: 10.01.08)<sup>55</sup>. Єдина дисертація була присвячена мистецьким періодичним виданням, зокрема мистецькій періодиці Одеси другого десятиріччя ХХ ст. (О.І. Хобта, канд. філол. наук: 10.01.08)<sup>56</sup>.

У наступному 2006 р. було захищено десять кандидатських дисертацій із задекларованої нами теми. Серед них – перша теоретична праця, присвячена типології сучасної преси Східної України (С.А. Гурьєва, канд. філол. наук: 10.01.08)<sup>57</sup>, а також преса української соціал-демократії та українське питання в Російській імперії на початку ХХ ст. (А.А. Завадовський, канд. іст. наук: 07.00.01)<sup>58</sup>.

У дисертаційних дослідженнях продовжувалася також проблематика преси української діаспори: розкривалася еміграційна преса у Франції 20–30-х років ХХ ст.: її становлення, розвиток та проблематика (О.І. Дейнека, канд. філол. наук: 10.01.08)<sup>59</sup>; було вперше розглянуто питання кримськотатарської преси в 1917–1928 рр.: тенденції її розвитку й національна своєрідність (Г.З. Юксель, канд. філол. наук: 10.01.08)<sup>60</sup>.

Три дисертаційних дослідження розглядали питання історії преси в Західній Україні та зв'язок її із Східною Україною, зокрема українську пресу другої половини ХІХ – початку ХХ ст. як чинник формування національної свідомості українців Галичини (О.М. Хімяк, канд. іст. наук: 07.00.01)<sup>61</sup>; національно-визвольний рух у Галичині на початку ХХ ст. та українську пресу Наддніпрянської України (Н.П. Олешко, канд. іст. наук: 07.00.01)<sup>62</sup>; коломийський журнал “Жіноча доля” (1925–1939) в літературному процесі Галичини початку ХХ ст. (Л.І. Кліщ, канд. філол. наук: 10.01.01)<sup>63</sup>.

Розглядалася й сучасна українська бібліотечна періодика (Л.І. Бейліс, канд. іст. наук, 07.00.08 )<sup>64</sup>, становлення якісної преси у посткомуністичному світі (В.Й. Жугай, канд. філол. наук: 10.01.08)<sup>65</sup>.

У 2007 р. продовжувалася тематика стосовно ролі преси як джерела дослідження українського державотворчого процесу 1917–1920 рр. (П.І. Губа, д-ра іст. наук: 07.00.06)<sup>66</sup>; боротьби газети “Киевлянин” з українством наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. (Ю.М. Половинчак, канд. іст. наук: 07.00.01)<sup>67</sup>. Українське пресознавство поповнилося дисертацією, присвяченою спортивній періодиці Галичини 20–30-х років ХХ ст. в історико-функціональному аспекті і проблемно-тематичних домінантах (В.О. Ковпак, канд. філол. наук: 10.01.08)<sup>68</sup>.

Новітній період представлений дослідженням журналу “Молода Україна” (Н.В. Антипчук, канд. філол. наук, 10.01.01)<sup>69</sup>, проблем національного виховання в педагогічній пресі сучасності (за період з 1991 до 2004 рр.) (Л.А. Кулішенко, канд. філол. наук, 10.01.08)<sup>70</sup>, тенденцій та перспектив євроінтеграційних процесів в газетній періодиці України та Польщі (В.В. Поплавська, канд. філол. наук, 10.01.08)<sup>71</sup>, динаміки розвитку інформаційних та аналітичних жанрів в українській пресі (М.К. Василенко, д-ра філол. наук, 10.01.08)<sup>72</sup>; структурно-функціональних особливостей преси для дітей періоду незалежності України (Т.С. Давидченко, канд. наук із соц. комунікацій, 27.00.01)<sup>73</sup>. Теоретичні питання висвітлені в дисертації, присвяченій електронним журналам в системі інформаційних ресурсів бібліотеки: друга половина ХХ – початок ХХІ ст. (Т.О. Ярошенко, канд. іст. наук, 07.00.08)<sup>74</sup>, а також дослідженням всеукраїнської загальнополітичної газети 1998–2006 рр. (в контексті утвердження суспільної моралі в Україні) (О.І. Ільченко, канд. філол. наук, 10.01.08)<sup>75</sup>.

Розроблялися аспекти ролі преси як джерела в суспільно-політичних процесах в еміграції, зокрема політичної еміграції як джерела вивчення гетьманського руху (міжвоєнний період) (Д.В. Колісник, канд. іст. наук: 07.00.06)<sup>76</sup>; а також вивчення української преси США та Канади (1945–1994 рр.), зокрема особливості висвітлення україно-американських взаємин (В.В. Губарець, канд. філол. наук: 10.01.08)<sup>77</sup>. В наступному 2008 р. остання тема знайшла доповнення в розробці питання преси діаспори США як комунікативного чинника формування ідентичності українців (1939–2005 рр.) (В.В. Чекалюк, канд. наук із соц. комунікацій 27.00.01)<sup>78</sup>, а також преси міжвоєнної української еміграції в Європі 1919–1939 рр.: національно-патріотична дискусія (О.В. Богуславський, д-ра наук із соц. комунікацій)<sup>79</sup>. У 2009 р. була захищена чергова дисертація з історії преси в українській еміграції – відносно української преси Австралії (1949–2007) як чинника збереження національно-духовних цінностей (Т.О. Моїсеева, канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04)<sup>80</sup>.

У 2008 р. були захищені дисертації, які представляли великий хронологічний відрізок часу, зокрема, на тему становлення і розвитку преси Києва (1835–1917): її типології, проблематики, національної спрямованості (А.М. Волобуєва, канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04)<sup>81</sup>. Період Української революції представлений працею,



присвяченою часопису “Книгарь” як осередку вивчення видавничої справи в Україні періоду визвольних змагань (1917–1920 рр.) (Т.С. Гринівський, канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.05)<sup>82</sup>. Сучасний період розкрито в дослідженні сучасної релігійної преси України: її типології, характеристики, домінанти (І.М. Скленар, канд. наук із соц. комунікацій)<sup>83</sup>.

Дві кандидатські дисертації розкривають період нацистської окупації в темах, що стосуються україномовної легальної періодики часів нацистської окупації (1939–1944) (К.М. Курилишин, канд. іст. наук: 07.00.01)<sup>84</sup> та політики німецького окупаційного режиму стосовно преси в рейхскомісаріаті “Україна” (1941–1944 рр.) (В.М. Яременко, канд. іст. наук: 07.00.02)<sup>85</sup>. У 2009 р. вивчалися газети “Українське слово” та “Нове українське слово” як джерела з історії України періоду Другої світової війни (жовтень 1941 – вересень 1943 рр.) (В.А. Гедз, канд. іст. наук: 07.00.06)<sup>86</sup>.

Сучасні дослідження преси характеризують такі теми, як двомовна преса в умовах білінгвізму в Україні: її історія, практика, тенденції розвитку (М.В. Варич, канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04)<sup>87</sup>; тижневик “Освіта” як чинник християнського виховання молоді: соціально-комунікативний аспект (1992–2005 рр.) (В.П. Перехейда, канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.01)<sup>88</sup>; домінантні мотиви у християнських дитячих журналах сучасної України (У.О. Колесніченко, канд. наук із соц. комунікацій, 27.00.04)<sup>89</sup>.

Історична ретроспекція характеризує проблематику історії становлення та розвитку рекламно-довідкової преси на території Східної України ХІХ – початку ХХ ст. (В.В. Георгієвська, ... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04)<sup>90</sup>; журнал “Украинская жизнь” і літературний процес початку ХХ ст. (О.О. Полумисна, канд. філол. наук, 10.01.01)<sup>91</sup>; роль газети “Рада” в національному відродженні українського народу (1906–1914 рр.) (П.В. Опанащук)<sup>92</sup>; україномовна легальна преса Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя 1917–2000 рр. як структурна частина загальнонаціонального інформаційного простору (І.З. Павлюк, д-ра наук із соц. комунікацій: 27.00.04)<sup>93</sup>; преса Луганщини 1917–1938 рр.: становлення та основні тенденції розвитку (К.М. Ульянова, канд. з соц. комунікацій : 27.00.04)<sup>94</sup>.

За останні роки помітного розвитку набули дисертації, присвячені регіональній пресі різних хронологічних періодів у теоретичному аспекті, зокрема запорізькому регіону другої половини ХХ – початку ХХІ ст.: його типології, характеристики, жанрові

домінанти (М.Д. Дяченко, канд. наук із соц. комунікацій, 27.00.04)<sup>95</sup>; Галичини (1919–1939 рр.) – стосовно політико-правових умов функціонування, тенденції розвитку, організаційно-журналістської практики (Л.В. Сніцарчук, д-ра з соц. комунікацій, 27.00.04)<sup>96</sup>, Ворошиловградської області 1938–1956 рр. та історико-типологічних та структурно-функціональних аспектів її преси (О.В. Корчагіна, наук із соц. комунікацій, 27.00.04)<sup>97</sup>, Станіславівського воєводства (1921–1939 рр.) (Р.С. Лецишин, канд. іст. наук : 07.00.01)<sup>98</sup>.

Історія становлення преси знайшла прояв у дослідженні часопису “Українська книга” (1937–1943) в контексті становлення української книгознавчої періодики першої половини ХХ ст. (І.Д. Плехова, канд. наук із соц. комунікацій, 27.00.05)<sup>99</sup>.

Педагогічна проблематика знайшла висвітлення в загальних темах стосовно ролі преси в педагогічній діяльності, яка, хоча й не прямо стосується предмету дослідження, але за змістом дуже близька до історії преси та періодики, зокрема роль преси у розвитку сільської школи (Г.П. Щука, канд. пед. наук: 13.00.01)<sup>100</sup>, питання ролі професійної періодики в підготовці вчителя до професійної діяльності (А.В. Пугач, канд. пед. наук: 13.00.01)<sup>101</sup>. У 2011 р. розроблялася тема педагогічної преси як чинника формування педагогічної творчості вчителя в історії розвитку української освіти (ХХ ст.) (С.М. Лобода, д-ра пед. наук, 13.00.01)<sup>102</sup>, педагогічній просвіті батьків (О.В. Курчий, канд. пед. наук, 13.00.01)<sup>103</sup> тощо.

Деякі дисертації були дотичні до історії преси та періодики, хоча безпосередньо не стосувалися преси як об’єкта дослідження, а в центрі уваги знаходилася діяльність редакторів та видавців періодичних видань та газет. Серед них – дисертації, присвячені Євгену Чикаленку та газеті “Рада” у формуванні мови преси на початку ХХ ст. (Н.М. Фіголь, канд. філол. наук: 10.01.08)<sup>104</sup>; Михайлу Тараньку – редактору і видавцю українських часописів та книжкових серій для дітей і молоді (1919–1939 рр.) (Л.М. Кусій, канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.05)<sup>105</sup>; Микиті Шаповалу (С.Ф. Привалова, канд. наук із соц. комунікацій, 27.00.04)<sup>106</sup>, Дмитру Донцову і “Літературно-Науковому Вістнику” (С.М. Квіт, д-ра філол. наук: 10.01.08)<sup>107</sup>.

Окрема увага приділялася історії сатиричної публіцистики Наддніпрянщини періоду національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. (О.І. Почапська, канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04)<sup>108</sup> та дискурсу публіцистики Наддніпрянської України 1905–1920 рр. (В.В. Стадник, канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04)<sup>109</sup>.

Певні аспекти з історії преси періоду визвольних змагань висвітлені в дисертації, присвяченій міжнародно-інформаційній діяльності Української держави у 1917–1923 рр. (Д.В.Будков, канд. іст. наук: 07.00.01)<sup>110</sup>.

Слід підкреслити важливу особливість дисертаційних досліджень з історії та сучасного стану преси, що безпосередньо стосується питання створення бібліографії сучасної преси, – вони є цінними бібліографічними джерелами з історії преси, оскільки здійснюють джерельну бібліографічну реконструкцію всіх випусків, а іноді й складу періодичного видання або газети. Іноді дослідженню передують фундаментальні історико-бібліографічні дослідження, як, наприклад, К. Курилишина “Українська легальна преса періоду німецької окупації (1939–1944)”<sup>111</sup>, підготовка котрого передувала захисту.

Інші приклади – бібліографічний покажчик Г.Я. Рудого “Преса України: газети 1917–1920 рр.”<sup>112</sup>, який вийшов за результатами дисертаційного дослідження, так само як і ситуація з дослідженнями В. Габора, який захистив дисертацію в 1997 р., а в 2003 – видав бібліографічний покажчик “Українські часописи Ужгорода (1867–1944)”<sup>113</sup>.

Дисертаційне дослідження М.М. Романюка започаткувало розвиток пресознавчих досліджень у ЛННБ, створення спеціального Науково-дослідного центру періодики, який відзначився плідним розвитком історико-бібліографічних досліджень та серіальних публікацій в Західній Україні. Стосовно нашої проблематики слід підкреслити створення фундаментального історико-бібліографічного дослідження української преси в Україні та світі починаючи з 1812 р.<sup>114</sup>, періодики Західної України 20–30-х років ХХ ст.<sup>115</sup>, а також бібліографії преси Львова<sup>116</sup>.

Бібліографічний аналіз показав, що в цілому розглянуто 102 дисертації, захищені у 1994–2011 рр., з них 17 – на здобуття доктора наук, 85 – кандидата наук. Вони охопили галузі історичних, філологічних, педагогічних наук, а також нововідкритої з 2007 р. галузі соціальних комунікацій, куди перейшли деякі попередні спеціальності, по яких захищалися у попередні роки, зокрема журналістика, видавнича справа, книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство, документознавство, архівознавство.

Найбільша кількість дисертацій присвячена пресі як джерелу вивчення національно-культурної політики та національно-куль-

турного руху в період останньої чверті XIX – початку XX ст.; періоду 1905–1914 рр., періоду Української революції (національно-визвольних змагань за українську державу) 1917–1920 рр.; 1920–1930-х років XX ст.; періоду нацистської окупації; 50–60-х років, а також у сучасний період (релігійна преса, преса політичних партій, засобів масової інформації новітньої України).

Предметно-географічна ознака також була одним з чинників наших студій – вивчалися як загальноукраїнський, так і регіональний аспект, зокрема преса Західної України (Північної Буковини, Галичини, Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя), Луганщини, Катеринославщини, Кіровоградщини, Наддніпрянщини, Південного степового регіону Російської імперії, Ворошиловградської області, Запоріжжя, півдня України тощо.

Низка дисертаційних досліджень зосереджувалася на конкретних часописах – коломийському журналі “Жіноча доля”, журналах “Киевлянин”, “Украинская жизнь”, “Українська книга”, “Стрілець”, “Українська хата”, “Нова Україна”, “Буковина”, “Літературно-науковий вістник”, “Бібліологічні вісті”, “Университетские известия”, “Слово і час”, “Труды Киевской духовной академии”, “Краєзнавство”, “Український історик”, “Громадська думка” / “Рада”, “Волинь”, “Червоний шлях”, “Українське слово” та “Нове українське слово”, “Молода Україна” тощо.

Щодо предметно-тематичного критерію як об’єкт дисертаційного дослідження розглядалася не лише роль преси у національно-культурному русі України, а й такі теми, як: теоретичні дослідження типології сучасної преси, таборова преса першої половини XX ст., преса української еміграції (Австралія, Франція, США, Канада, Європа), газетна періодика України та Польщі, преса національних меншин України (кримськотатарська), преса української соціал-демократії та українське питання в Російській імперії на початку XX ст., становлення західноукраїнської молодіжної преси та спортивної періодики, мистецькі періодичні видання, жіноча та дитяча преса.

<sup>1</sup> З метою притримання обсягів статті посилання на дисертаційні дослідження обмежуються вказівкою на автореферати дисертацій.

<sup>2</sup> *Коновець Олександр Федорович*. Науково-просвітницька преса України XIX – перша третина XX ст. Історія. Теорія. Практика: Автореф. дис... д-ра іст. наук: 07.00.10 / Київський ун-т ім. Т. Шевченка; Інститут журналістики – К., 1994. – 39 с.

<sup>3</sup> *Рудий Григорій Якович*. Періодична преса-джерело вивчення національно-культурної політики української держави (1918 р.): Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06 / НАН України; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського . – К., 1995. – 22 с.

<sup>4</sup> *Крупський Іван Васильович*. Преса як джерело досліджень національно-визвольних змагань за українську державу (Друга половина ХІХ – перша чверть ХХ ст.): Автореф. дис... д-ра іст. наук: 07.00.06 / НАН України; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського – К., 1996. – 29с.

<sup>5</sup> *Леськова Майя Петрівна*. “Літературно-науковий вісник” як культурологічне джерело духовного відродження української нації (20-40-і роки ХХ ст.) [Текст] : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Леськова Майя Петрівна, 1996. – 18 с.

<sup>6</sup> *Паславський Ігор Іванович*. Державотворчі функції сучасної української преси [Текст] : Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / Паславський Ігор Іванович, 1996. – 23 с.

<sup>7</sup> *Габор Василь Васильович*. Закарпатська україномовна преса 20-30-х років ХХ століття у контексті національного відродження краю: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Київський ун-т ім. Т.Шевченка; Інститут журналістики. – К., 1997. – 20 с.

<sup>8</sup> *Сидоренко Наталія Миколаївна*. Українська таборова преса першої половини ХХ століття: проблеми національно-духовного самоствердження: Автореф. дис... д-ра філол. наук: 10.01.08 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2000. – 34с.

<sup>9</sup> *Шеремет, Любов Миколаївна*. Українська преса Галичини і становлення шкільного книговидання (кінець ХІХ – поч. ХХ ст.) [Текст] : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Шеремет Любов Миколаївна, 1997. – 16 с

<sup>10</sup> *Школьна Олена Дмитрівна*. Становлення та розвиток системи періодичної преси Катеринославської губернії 1838-1917 рр.: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Київський ун-т ім. Т.Шевченка. Ін-т журналістики. – К., 1997. – 17с.

<sup>11</sup> *Мельник Ірина Миколаївна*. Проблеми народної школи і виховання в педагогічній пресі (за матеріалами західноукраїнських видань II половини ХІХ- початку ХХ століття) [Текст] : Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / Мельник Ірина Миколаївна, 1997. - 18 с.

<sup>12</sup> *Солонська Наталія Гаврилівна*. “Бібліологічні вісті” як явище української книгознавчої думки 20-початку 30-х років ХХ століття [Текст] : Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.08 / Солонська Наталія Гаврилівна, 1997. – 23 с.

<sup>13</sup> *Гриценко Олена Миколаївна*. Преса українців північноамериканського континенту як чинник збереження їхньої етнічної ідентичності (1990-ті роки): Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.02 / НАН України;

Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського. – К., 1997. – 22 с.

<sup>14</sup> *Коваль Тетяна Володимирівна*. Журнали України 1917–1928 рр. у фонді Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського як історико-книгознавче джерело [Текст] : Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.08 / Коваль Тетяна Володимирівна, 1998. – 16 с.

<sup>15</sup> *Сегада Сергій Павлович*. Формування типу військового видання в процесі Українського державотворення 1917–1920 рр. (за матеріалами часопису “Стрілець”) [Текст] : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Сегада Сергій Павлович, 1999. – 19 с.

<sup>16</sup> *Лоциньська Наталія Василівна*. Журнал “Червоний шлях” та літературний процес 20-30-х рр. в Україні [Текст] : Автореф. дис... канд. філ. наук: 10.01.01 / Лоциньська Наталія Василівна, 1999. – 18 с.

<sup>17</sup> *Щербатюк Володимир Михайлович*. “Университетские известия” (1861–1919) та їх роль у розгортанні наукових досліджень у галузі історії в Київському університеті [Текст] : Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06 / Щербатюк Володимир Михайлович, 1998. – 16 с.

<sup>18</sup> *Карась Максим Анатолійович*. Регіональна преса в демократичному суспільстві (на прикладі періодики США) [Текст] : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Карась Максим Анатолійович, 1999. – 17 с.

<sup>19</sup> *Олійникова Катерина Григорівна*. Літературно-естетична еволюція журналу “Слово і час” [Текст] : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / Олійникова Катерина Григорівна, 1999. – 18 с.

<sup>20</sup> *Ромашко Мирослав Миколайович*. Українська преса Північної Буковини як джерело вивчення суспільнополітичного життя краю (1870–1940 рр.) [Текст] : Автореф. дис... д-ра іст. наук: 07.00.06 / Романюк Мирослав Миколайович, 2000. – 36 с.

<sup>21</sup> *Колісник Юрій Вікторович*. Преса національних меншин України як засіб їх самоствердження в умовах становлення української державності (1992–1999 рр.): Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики. – К., 2001. – 19 с.

<sup>22</sup> *Бездрабко В.В.* Журнал “Краєзнавство” та його роль у розвитку історичних регіональних досліджень 1920-1930 рр. [Текст]: Автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.06./ Бездрабко Валентина Василівна. – К., 2000. – 20 с.

<sup>23</sup> *Сакада Л.Д.* Журнал “Український історик” в українській історіографії другої половини ХХ ст. [Текст]: Автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.06./ Бездрабко Валентина Василівна. – К., 2000. – 20 с.

<sup>24</sup> *Власенко Вікторія Іванівна*. Українська преса як фактор впливу на міжнародну діяльність держави (проблеми становлення і розвитку відносин України та НАТО у 90-х роках) [Текст] : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Власенко Вікторія Іванівна, 2000. – 24 с.

<sup>25</sup> Цісак Войцех. Трансформація преси в Польщі і Україні в контексті

суспільних змін (1989–1999 рр.) [Текст] : Автореф. дис... д-ра філол. наук: 10.01.08 / Цісак Войцех, 2001. – 42 с.

<sup>26</sup> *Бойко Алла Анатоліївна*. Преса православної церкви в Україні кінця XIX – початку XX століття: тематика і проблематика: Автореф. дис... д-ра філол. наук: 10.01.08 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2002. – 31 с.

<sup>27</sup> *Гузенко, Світлана Михайлівна*. Висвітлення проблем історії церкви України-Русі (Православ'я давньоруського періоду) на сторінках журналу “Труди Киевской духовной академии” [Текст] : Автореф. дис... канд. іст. наук: 09.00.11 / Гузенко Світлана Михайлівна, 2002. – 20 с.

<sup>28</sup> *Гребцова Ірена Світозарівна*. Періодична преса в суспільному розвитку Південного степового регіону Російської імперії (1820–1865): Автореф. дис... д-ра іст. наук: 07.00.02 / Одеський національний ун-т ім. І.І. Мечникова. – Одеса, 2002. – 32 с.

<sup>29</sup> *Гутковський Василь Васильович*. Українська преса Наддніпрянщини в національно-культурному та державотворчому процесі (друга половина XIX ст. – 1920 р.): Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Л., 2002. – 18 с.

<sup>30</sup> *Яцина Олег Анатолійович*. Національно-культурний рух 1907–1914 років і українська преса: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Харківський національний ун-т ім. В.Н. Каразіна. – Х., 2002. – 16 с.

<sup>31</sup> *Дроздовська Олеся Романівна*. Українська преса повітових міст Галичини 20–30-х рр. XX ст.: особливості становлення та розвитку, система текстових публікацій: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики. – К., 2002. – 20 с.

<sup>32</sup> *Сніцарчук Лідія Віталіївна*. Українська сатирично-гумористична преса Галичини 20–30-х рр. XX ст.: історико-функціональний аспект та інтерпретаційні особливості: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка; Інститут журналістики. – К., 2002. – 20 с.

<sup>33</sup> *Тимчишин Олександра Іванівна*. Становлення і розвиток західноукраїнської молодіжної преси 1900–1939 рр. : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Тимчишин Олександра Іванівна, 2002. – 18 с.

<sup>34</sup> *Богуславський Олег Вікторович*. Інформаційно-пресова діяльність Центральної Ради та українських урядів 1917–1920 рр.: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка; Інститут журналістики. – К., 2002. – 20 с.

<sup>35</sup> *Позняков Олексій Павлович*. Українська військова преса як складова інформаційного простору в реалізації ідеї державності (1917–1921 рр.): Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2002. – 20 с.

<sup>36</sup> *Титаренко Дмитро Миколайович*. Преса Східної України періоду

німецько-фашистської окупації як історичне джерело (1941–1943 рр.): Автореф. дис... канд. іст. наук : 07.00.06 / Дніпропетровський національний ун-т. – Дніпропетровськ, 2002. – 19 с.

<sup>37</sup> *Шевченко Вікторія Едуардівна*. Архітектоніка сучасного українського газетного видання (системна організація та закономірності розподілу елементів) [Текст] : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Шевченко Вікторія Едуардівна, 2002. – 19 с.: рис.

<sup>38</sup> *Герман Ірина Станіславівна*. Запорізька преса 20–40-х рр. XX ст.: жанрово-стильові особливості: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики. – К., 2003. – 20 с.

<sup>39</sup> *Клименко Ірина Валентинівна*. Архіви українських часописів кінця XIX – початку XX ст. в Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського як джерело з історії редакційно-видавничої діяльності: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.08 / Клименко Ірина Валентинівна, 2003. – 20 с.

<sup>40</sup> *Коляструк Ольга Анатоліївна*. Преса УСРР в контексті політики українізації (20–30-ті роки XX ст.) : Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Коляструк Ольга Анатоліївна, 2003. – 20 с.

<sup>41</sup> *Антонченко Тетяна Вікторівна*. Періодична преса Києва як джерело вивчення суспільно-політичної історії України (1905–1914 рр.): Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2004. – 15с.

<sup>42</sup> *Гула Руслан Володимирович*. “Киевлянин” та суспільно-політичні рухи в Україні: 1900–1914 роки [Текст] : Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Гула Руслан Володимирович, 2003. – 20 с.

<sup>43</sup> *Кузіна Наталія Вікторівна*. Роль “Літературно-наукового вісника” в національному відродженні України (київський період 1907–1919 рр.) [Текст] : Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Кузіна Наталія Вікторівна, 2003. – 18 с.

<sup>44</sup> *Березовський Олег Миколайович*. Українська преса Наддніпрянщини: пропаганда та відстоювання національних домагань українства (1905–1907 рр.): Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2004. – 16 с.

<sup>45</sup> *Рудий Григорій Якович*. Періодика України як об’єкт джерелознавчого дослідження української культури (1917–1920 рр.) [Текст] : Автореф. дис... д-ра іст. наук: 07.00.06 / Рудий Григорій Якович, 2004. – 33 с.

<sup>46</sup> *Глаголюк Василь Петрович*. Українська преса Покуття як джерело дослідження суспільно-політичного життя краю 20–30-х рр. XX ст.: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Л., 2004. – 20 с.

<sup>47</sup> *Гдакович Мар’яна Степанівна*. Літературні періодичні видання 20–30-х рр. XX ст. на західноукраїнських землях у суспільно-політичному і



духовному контексті доби [Текст] : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Гдакович Мар'яна Степанівна, 2003. – 20 с.

<sup>48</sup> *Гречанюк Андрій Юрійович*. Роль газети “Буковина” в загальноукраїнському літературному процесі кінця XIX - початку XX століття [Текст] : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / Гречанюк Андрій Юрійович, 2003. - 20 с.

<sup>49</sup> *Костилева Світлана Олександрівна*. Становлення і розвиток друкованих засобів масової інформації новітньої України (друга половина 80-х – 90-ті рр. XX ст.) [Текст] : Автореф. дис... д-ра іст. наук: 07.00.01 / Костилева Світлана Олександрівна, 2004. – 36 с.

<sup>50</sup> *Белінська, Інна Володимирівна*. Тематична модель сучасного регіонального видання (на матеріалі друкованої газетної періодики Кіровоградщини за 1991–2003 роки) [Текст] : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Белінська Інна Володимирівна, 2004. - 19 с.

<sup>51</sup> *Баковецька Ольга Олександрівна*. Проблеми культурного життя півдня України на сторінках періодичної преси (90-ті роки XX століття): Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Одеський національний ун-т ім. І.І. Мечникова. – Одеса, 2005. – 21 с.

<sup>52</sup> *Пархитько Олег Володимирович*. Одеська періодична преса періоду визвольних змагань: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2005. – 20 с.

<sup>53</sup> *Кобинець Алла Володимирівна*. “Громадська думка” /”Рада” (1905–1914 рр.) – перша щоденна українськомовна газета Наддніпрянської України: утвердження національної ідеї [Текст] : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Кобинець Алла Володимирівна, 2005. – 20 с.

<sup>54</sup> *Радчик Раїса Віталіївна*. Газета “Волинь” та однойменне видавництво (1941-1944рр.): організаційний і проблемно-тематичний аспекти [Текст] : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Радчик Раїса Віталіївна, 2005. – 20 с.

<sup>55</sup> *Сушкова Олена Миколаївна*. Періодичні видання для жінок в Україні: динаміка розвитку та концептуальні особливості [Текст] : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Сушкова Олена Миколаївна, 2005. – 17 с.

<sup>56</sup> *Хобта, Олена Ігорівна*. Мистецька періодика Одеси другого десятиріччя XX століття: історико-функціональний аспект та інтерпретаційні особливості [Текст] : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Хобта Олена Ігорівна, 2005. - 18 с.

<sup>57</sup> *Гурьєва Сніжана Анатоліївна*. Типологія сучасної преси Східної України: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики. – К., 2006. – 18 с.

<sup>58</sup> *Заводовський Анатолій Анатолійович*. Преса української соціал-демократії та українське питання в Російській імперії на початку XX ст.: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / НАН України; Інститут історії України. – К., 2006. – 20 с.

<sup>59</sup> *Денека Олександра Іванівна*. Українська еміграційна преса у Франції 20–30-х рр. XX ст.: становлення, розвиток, проблематика: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Л., 2006. – 20 с.

<sup>60</sup> *Юксель Гаяна Заїрівна*. Кримськотатарська преса в 1917–1928 рр.: тенденції розвитку й національна своєрідність: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики. – К., 2006. – 17 с.

<sup>61</sup> *Хімяк Оксана Михайлівна*. Українська преса другої половини XIX – початку XX ст. як чинник формування національної свідомості українців Галичини: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Л., 2006. – 18 с.

<sup>62</sup> *Олешко Наталія Петрівна*. Український національно-визвольний рух у Галичині на початку XX ст. та українська преса Наддніпрянської України: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Харківський національний ун-т ім. В.Н.Каразіна. – Х., 2006. – 16 с.

<sup>63</sup> *Кліщ Любомир Іванович*. Коломийський журнал “Жіноча доля” (1925–1939) в літературному процесі Галичини початку XX ст. [Текст] : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / Кліщ Любомир Іванович, 2006. – 16 с.

<sup>64</sup> Бейліс, Леонід Ілліч. Українська бібліотечна періодика 1991–2005 років: основні тенденції розвитку [Текст] : Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.08 / Бейліс Леонід Ілліч, 2006. - 18 с.

<sup>65</sup> Жугай, Віталій Йосипович. Становлення якісної преси у посткомуністичному світі [Текст] : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Жугай Віталій Йосипович, 2006. - 20 с.

<sup>66</sup> *Губа Павло Іванович*. Періодична преса як джерело дослідження українського державотворчого процесу 1917–1920 рр. [Текст] : Автореф. дис... д-ра іст. наук: 07.00.06 / П.І. Губа, 2007. – 39 с.

<sup>67</sup> *Половинчак Юлія Миколаївна*. Боротьба газети “Киевлянин” з українством наприкінці XIX – на початку XX століття [Текст] : Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Половинчак Юлія Миколаївна, 2007. – 23 с.

<sup>68</sup> *Ковпак Вадим Олегович*. Українська спортивна періодика Галичини 20–30-х рр. XX ст.: історико-функціональний аспект і проблемно-тематичні домінанти [Текст] : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Ковпак Вадим Олегович, 2007. – 20 с.

<sup>69</sup> *Антипчук Надія Василівна*. Журнал “Молода Україна”: місце і роль у розвитку української дитячої літератури [Текст] : автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / Антипчук Надія Василівна, 2007. – 20 с.

<sup>70</sup> *Кулішенко Людмила Анатоліївна*. Проблема національного виховання в педагогічній пресі сучасності (за період з 1991 до 2004 рр.) [Текст] : автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Кулішенко Людмила Анатоліївна, 2007. – 20 с.

<sup>71</sup> *Поплавська Вікторія Віталіївна*. Тенденції та перспективи євроінтеграційних процесів в газетній періодиці України та Польщі [Текст] : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Поплавська Вікторія Віталіївна, 2007. – 20 с.

<sup>72</sup> *Василенко Микита Кімович*. Динаміка розвитку інформаційних та аналітичних жанрів в українській пресі [Текст] : автореф. дис... д-ра філол. наук: 10.01.08 / Василенко Микита Кімович, 2007. – 36 с.

<sup>73</sup> *Давидченко Тетяна Станіславівна*. Структурно-функціональні особливості преси для дітей періоду незалежності України [Текст] : автореф. дис... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.01 / Давидченко Тетяна Станіславівна, 2008. – 16 с.

<sup>74</sup> *Ярошенко Тетяна Олександрівна*. Електронний журнал в системі інформаційних ресурсів бібліотеки: друга половина XX- початок XXI ст. [Текст] : автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.08 / Ярошенко Тетяна Олександрівна, 2008.– 20 с.

<sup>75</sup> *Льченко Олена Ігорівна*. Всеукраїнська загальнополітична газета 1998-2006 рр. (в контексті утвердження суспільної моралі в Україні) [Текст] : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Льченко Олена Ігорівна, 2007. – 19 с

<sup>76</sup> *Колісник Дмитро Вікторович*. Преса української політичної еміграції як джерело вивчення гетьманського руху (міжвоєнний період): Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06 / НАН України; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського. – К., 2007. – 20 с.

<sup>77</sup> *Губарець Василь Васильович*. Українська етнічна преса США та Канади (1945–1994 рр.): особливості висвітлення україно-американських взаємин: автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2007. – 20 с.

<sup>78</sup> *Чекалюк Вероніка Васиївна*. Преса діаспори США як комунікативний чинник формування ідентичності українців (1939–2005 рр.): Автореф. дис... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.01 . – К., 2008. – 20 с.

<sup>79</sup> *Богуславський Олег Вікторович*. Преса міжвоєнної української еміграції в Європі 1919–1939 рр.: національно-патріотична дискусія: Автореф. дис... д-ра наук із соц. комунікацій / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка; Інститут журналістики. – К., 2008. – 38 с.

<sup>80</sup> *Моїсеєва Тетяна Олександрівна*. Українська преса Австралії (1949–2007) як чинник збереження національно- духовних цінностей: Автореф. дис... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики. – К., 2009. – 19 с.

<sup>81</sup> *Волобуєва Анастасія Михайлівна*. Становлення і розвиток преси Києва (1835–1917): типологія, проблематика, національна спрямованість: Автореф. дис... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики. – К., 2008. – 20 с.

<sup>82</sup> *Гринівський Тарас Степанович*. Часопис “Книгарь” як осередок вивчення видавничої справи в Україні періоду визвольних змагань (1917–1920 рр.) [Текст] : Автореф. дис... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.05 / Т.С. Гринівський, 2008. – 20 с.

<sup>83</sup> *Скленар Ігор Михайлович*. Сучасна релігійна преса України: типологія, характеристика, доміанти: Автореф. дис... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка; Інститут журналістики. – К., 2008. – 16 с.

<sup>84</sup> *Курилишин Костянтин Михайлович*. Україномовна легальна періодика часів нацистської окупації (1939–1944) [Текст] : Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Курилишин Костянтин Михайлович, 2008. – 18 с.

<sup>85</sup> *Яременко Вікторія Миколаївна*. Політика німецького окупаційного режиму щодо преси в рейхскомісаріаті “Україна” (1941–1944 рр.): Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.02 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2008. – 17 с.

<sup>86</sup> *Гедз Віталій Анатолійович*. Газети – “Українське слово” та “Нове українське слово” як джерело з історії України періоду Другої світової війни (жовтень 1941 – вересень 1943 рр.) [Текст] : автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06 / Гедз Віталій Анатолійович, 2009. – 16 с.

<sup>87</sup> *Варич Марина Валеріївна*. Двомовна преса в умовах білінгвізму в Україні: історія, практика, тенденції розвитку: Автореф. дис... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка; Інститут журналістики. – К., 2009. – 17 с.

<sup>88</sup> *Перехейда Валентин Вікторович*. Тижневик “Освіта” як чинник християнського виховання молоді: соціально-комунікативний аспект (1992–2005 рр.) [Текст] : Автореф. дис... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.01 / Перехейда Валентин Вікторович, 2009. – 20 с.

<sup>89</sup> *Колесніченко Уляна Орестівна*. Домінантні мотиви у християнських дитячих журналах сучасної України [Текст] : автореф. дис... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04 / Колесніченко Уляна Орестівна, 2009. – 19 с.

<sup>90</sup> *Георгієвська Вікторія Володимирівна*. Становлення та розвиток рекламно-довідкової преси на території Східної України XIX – початку XX століть: Автореф. дис... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики. – К., 2009. – 18 с.

<sup>91</sup> *Полумисна Ольга Олексіївна*. Журнал “Украинская жизнь” і літературний процес початку XX століття [Текст] : Автореф. дис... канд. філол. наук : 10.01.01 / Полумисна Ольга Олексіївна, 2009. – 19 с.

<sup>92</sup> *Опанашук Петро Володимирович*. Роль газети “Рада” в національному відродженні українського народу (1906–1914 рр.) [Текст] : Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Опанашук Петро Володимирович, 2009. – 16 с.

<sup>93</sup> *Павлюк Ігор Зиновійович*. Україномовна легальна преса Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя 1917–2000 років як структурна частина

загальнонаціонального інформаційного простору [Текст] : Автореф. дис... д-ра наук із соц. комунікацій: 27.00.04 / Павлюк Ігор Зиновійович, 2009. – 40 с.

<sup>94</sup> *Ульянова Катерина Миколаївна*. Преса Луганщини 1917–1938.: становлення та основні тенденції розвитку: Автореф. дис. ... канд. з соц. комунікацій : 27.00.04 / К. М. Ульянова; Класичний приватний ун-т. – Запоріжжя, 2009. – 20 с.

<sup>95</sup> *Дяченко Марія Дмитрівна*. Преса запорізького регіону другої половини ХХ – початку ХХІ ст.: типологія, характеристика, жанрові доміканти: Автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.04 / Дяченко Марія Дмитрівна; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2010. – 20 с.

<sup>96</sup> *Сніцарчук Лідія Віталіївна*. Українська преса Галичини (1919–1939): політико-правові умови функціонування, тенденції розвитку, організаційно-журналістська практика: Автореф. дис. ... д-ра з соц. комунікацій : 27.00.04 / Сніцарчук Лідія Віталіївна; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т журналістики. – К., 2010. – 32 с.

<sup>97</sup> *Корчагіна Оксана Володимирівна*. Преса Ворошиловградської області 1938–1956 рр.: історико-типологічні та структурно-функціональні аспекти [Текст] : Автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.04 / Корчагіна Оксана Володимирівна ; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2011. – 16 с.

<sup>98</sup> *Лецишин Ростислав Сергійович*. Розвиток української преси Станіславівського воєводства (1921–1939 рр.) [Текст] : Автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Лецишин Ростислав Сергійович ; ДВНЗ “Ужгород. нац. ун-т”. – Ужгород, 2011. – 20 с.

<sup>99</sup> *Плехова Ірина Дмитрівна*. Часопис “Українська книга” (1937–1943) у контексті становлення української книгознавчої періодики першої половини ХХ століття [Текст] : Автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.05 / Плехова Ірина Дмитрівна, 2010. – 19 с.

<sup>100</sup> *Щука Галина Петрівна*. Проблеми розвитку сільської школи в українській педагогічній пресі в 50–80-ті роки ХХ століття [Текст] : Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / Щука Галина Петрівна, 2007. – 20 с.

<sup>101</sup> *Пугач Анжеліна Володимирівна*. Проблеми підготовки вчителя до професійної діяльності в українській педагогічній періодиці (20-ті – початок 30-х років ХХ ст.) [Текст] : Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / А.В.Пугач, 2008. – 20 с.

<sup>102</sup> *Лобода Світлана Миколаївна*. Педагогічна преса як чинник формування педагогічної творчості вчителя в історії розвитку української освіти (ХХ століття) [Текст] : Автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Лобода Світлана Миколаївна, 2011. – 44 с.

<sup>103</sup> *Курчій Оксана Володимирівна*. Проблеми педагогічної просвіти батьків у вітчизняній педагогічній періодичній пресі (50–80-ті роки ХХ

століття) [Текст] : Автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Курчій Оксана Володимирівна, 2011. – 20 с.

<sup>104</sup> *Фіголь Надія Миколаївна*. Євген Чикаленко та газета “Рада” у формуванні мови преси на початку ХХ століття: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики. – К., 2006. – 20 с.

<sup>105</sup> *Кусий Леся Михайлівна*. Михайло Таранько – редактор і видавець українських часописів та книжкових серій для дітей і молоді (1919–1939 рр.) [Текст] : Автореф. дис... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.05 / Кусий Леся Михайлівна, 2009. – 18 с.

<sup>106</sup> *Привалова Світлана Федорівна*. Журнали “Українська хата” (Київ, 1909–1914) та “Нова Україна” (Прага, 1922–1928) як головні репрезентанти ідейного наповнення та особливостей публіцистики Микити Шаповала [Текст] : Автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.04 / Привалова Світлана Федорівна, 2011. – 17 с.

<sup>107</sup> *Квіт Сергій Миронович*. Дмитро Донцов і “Літературно-Науковий Вістник” (“Вістник”) на тлі розвитку української літератури і журналістики 20–30-х років. Ідеологічні, естетичні та організаційні принципи [Текст] : Автореф. дис... д-ра філол. наук: 10.01.08 / Квіт Сергій Миронович, 2000. – 36 с.

<sup>108</sup> *Почапська Оксана Іванівна*. Українська сатирична публіцистика Наддніпрянщини періоду національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. [Текст] : Автореф. дис... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04 / Почапська Оксана Іванівна, 2009. – 15 с.

<sup>109</sup> *Стадник Вадим Володимирович*. Сатиричний дискурс публіцистики Наддніпрянської України 1905–1920 рр.: особливості творення і тематичні аспекти [Текст] : Автореф. дис... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04 / Стадник Вадим Володимирович, 2009. – 16 с.

<sup>110</sup> *Будков Дмитро Валентинович*. Міжнародно-інформаційна діяльність Української держави. 1917–1923 рр. [Текст] : Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Будков Дмитро Валентинович, 2003. – 17 с.

<sup>111</sup> *Курилишин К.* Українська легальна преса періоду німецької окупації (1939–1944): Іст.-бібліогр. дослідж.: У 2 т. / ЛНБ ім. В. Стефаника. – Л., 2007. – Т. 1–2.

<sup>112</sup> Преса України: газети 1917–1920 рр. [Текст] : Бібліогр. покажчик / уклад. Г. Я. Рудий, 1997. – 97 с.

<sup>113</sup> Українські часописи Ужгорода (1867–1944) [Текст] : Історико-бібліографічне дослідження / В. Габор, 2003. – 564 с.

<sup>114</sup> Українська преса в Україні та світі, ХІХ–ХХ ст. : іст.-бібліогр. дослідж. Т. 1: 1812–1890 рр. / НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника ; [уклад. : М. М. Романюк (кер. проекту), М. В. Галушко, Л. В. Сніцарчук]. – Л. : Оріяна-Нова, 2007. – 560 с.; Т. 2: 1891–1905 рр. / [уклад.: М. М. Романюк (кер. проекту) та ін.]. – 2009. – 479 с.

---

<sup>115</sup> Періодика Західної України 20–30-х рр. XX ст. [Текст] : Матеріали до бібліогр. / ред. М. М. Романюк ; НАН України, Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника. Науково-дослідний центр періодики. Т. 1 / Н.В. Антонюк [та ін.], 1998. – 319 с.

<sup>116</sup> *Романюк Мирослав Миколайович*. Українські часописи Львова. 1848–1939 [Текст] : Історико-бібліографічне дослідження. Т. 2 : 1901–1919 / уклад. М. М. Романюк, М. В. Галушко, 2002. – 692 с.; Т. 3, Кн. 1 : 1920–1939. 1920–1928, 2003. – 909 с.

### Summary

The author of the paper investigates the thesis works submitted in the period of Ukrainian independence according to chronological, geographical and subject principles and with regard to branches of sciences. Specific features of theses as a kind of scientific outcome and one of the sources of bibliographical information are singled out.

*Key words:* thesis, history of press of Ukraine, bibliographical information.